Голові спеціалізованої вченої ради
Д 26.053.12 в Національному педагогічному
університеті імені М. П. Драгоманова,
доктору політичних наук, професору
Бабкіній О. В.

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційне дослідження
Рубанова Віктора Володимировича
«Теоретико-методологічні засади політичної аналітики», поданого на здобуття наукового ступеня доктора політичних наук за спеціальністю 23.00.01 – теорія та історія політичної науки

Уважне й детальне ознайомлення з текстом дисертації, змістом автореферату та фаховими публікаціями Рубанова В. В. дає змогу сформулювати наступні висновки, щодо актуальності, структури, наукової новизни, практичного значення, а також загальної оцінки дисертаційної роботи, головні результати якого подані до захисту.

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Актуальність обраної теми дослідження обумовлено тим, що проблематика теоретико-методологічних засад політичної аналітики, її ролі у підготовці політичних рішень й дотепер не знайшла адекватного висвітлення як у науковій так і навчальній політологічній літературі. Разом з тим, наукове визначення сутності політичної аналітики, реальне застосування її інструментальних можливостей в сучасному експертно-аналітичному процесі з підготовки політичних рішень могло б значною мірою запобігти тим прорахункам, які ми мали і поки ще маємо у формуванні як внутрішньої так і зовнішньої політики України. На наш погляд, саме ці прорахунки завжди призводили та призводять й досі, до небажаних для нас соціально-політичних наслідків, які суттєво стримують українське суспільство на шляху демократизації та європейської інтеграції. З огляду на це, вважаємо за

потрібне відзначити, що вибір дисертантом теми наукового дослідження є своєчасним і цілком виправданим, маючим як теоретичну так і практичну цінність.

Ступінь обґрунтованості, достовірності і новизни наукових положень, висновків, практичних рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Відповідно до визначеного об'єкту та предмету дослідження, дисертант, на наш погляд, правильно визначає мету дисертації – теоретико-методологічне обґрунтування сутності політичної аналітики як цілісної системи методів і процедур аналізу політичних проблем та цілісної системи політичних наукових дисциплін, які використовуються в експертно-аналітичному процесі з підготовки, прийняття та реалізації політичних рішень (с. 8 дисертації та с. 3 автореферату). Правильне визначення мети дисертаційного дослідження, дозволило автору скласти добре структурований план роботи. Структура роботи, яка аналізується (вступ, 4 розділів та 12 підрозділів, висновки до розділів, загальні висновки і рекомендації, список використаних джерел, 5 додатків) є логічною, відповідає предмету, меті і завданням дисертаційного дослідження та характеризується чіткою послідовністю викладу матеріалу.

Дисертаційне дослідження виконане відповідно до наукової комплексної теми кафедри політології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна «Розвиток політичної системи України в порівняльній та глобальній перспективі». Тема дисертації затверджено на засіданні Вченої ради університету (протокол № 6 від 29 травня 2009 року) та повністю узгоджується з метою та завданнями дослідження й є адекватною внутрішньому змісту роботи. Посилання в основному тексті роботи загалом здійснено з дотриманням усіх нормативних вимог. Робота містить 14 таблиць, 5 схем, 5 рисунків та 1 діаграму. Загальний обсяг дисертації становить 428 сторінок, основна частина – 376 сторінок, що відповідає вимогам МОН України до докторських дисертацій. Список використаних

джерел налічує 415 найменувань, що стосуються різних аспектів аналізу проблеми, яка досліджується.

Заслуговує на схвалення методологія дослідження. Зокрема, використання дисертантом цілої низки наукових підходів щодо аналізуемої проблематики: комплексний (дослідження політичної аналітики як цілісного суспільно-політичного явища, його основних складових, умов та специфіки інституціоналізації в конкретному суспільстві), аналітико-концептуальний (аналіз змісту, теоретичних витоків та еволюції концептів «політичний аналіз», «аналіз політики», «політична аналітика»), герменевтичний (використання принципів і способів тлумачення, інтерпретації функцій політичної аналітики, політичного аналізу і аналізу політики, що склалися у філософській і політичній науках та галузі науки «державне управління»), політико-аксіологічний (осмислення ціннісної і когнітивної компоненти у прикладному політичному аналізі і професійній діяльності його основних суб'єктів), історико-генетичний (аналіз ґенези, формування, розвитку та взаємозв'язку основних складових політичної аналітики), системний (визначення природної сутності політичного аналізу, аналізу політики, методів і процедур дослідження, результатів та умов реального функціонування політичної аналітики), структурно-функціональний (демаркація предметних меж політичного аналізу і аналізу політики, видів політологічного знання, професійних функцій політичного аналітика та політичного експерта як самодостатніх суб'єктів політичної аналітики), тощо.

Для досягнення головної мети дослідження - теоретико-методологічного обґрунтування сутності політичної аналітики як цілісної системи методів і процедур аналізу політичних проблем та цілісної системи політичних наукових дисциплін, автором вдало застосовано історико-генетичний, системний, структурно-функціональний, структурно-

генетичний, діалектичний та історико-компаративний методи та процедури аналізу (с. 9-11 – дисертації, с. 4-5 автореферату).

Емпіричною базою верифікації концепту «політична аналітика» та його інституціоналізації в Україні є документи та експертно-аналітичні матеріали державних установ, відомств та організацій, масиви даних соціологічних і соціально-політичних досліджень. Зокрема, результати опитувань Інституту соціології НАН України «Українське суспільство», Українського центру економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова, Українського центру політичного менеджменту та Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва. Застосування такої широкої емпіричної бази дослідження є обґрунтованим, оскільки у процесі її використання здійснювалася не лише емпіричне тлумачення перемінних, які впливають на загальний процес інституціоналізації політичної аналітики як такої, але й досліджувалась специфіка цього процесу щодо її реального функціонування в Україні.

До основних наукових результатів, які, на нашу думку, містять високий рівень наукової новизни і свідчать про особистий внесок дисертанта у розвиток теорії та методології політичної науки слід включити наступні:

- досліджено та ретельно обгрунтовано сутність, генезу та еволюцію «політичної аналітики» як суспільно-політичного явища та наукового поняття (с. 19-61);

- розкрито системну природу політичного аналізу та його системоутворюючу роль у формуванні політичної аналітики (с.61-75);

- концептуалізувано поняття «політична аналітика» як цілісної експертно-аналітичної системи методів і процедур аналізу політичних проблем та відповідної системи політичних наукових дисциплін (с. 75-89);
- обґрунтувано системну цілісність політичного знання та рівнів аналізу політичних проблем як результату та необхідної умови реального

функціонування політичної аналітики, реалізації її природної сутності (с. 97-179);

- проаналізувано сутність та специфіку співвідношення предметних меж політичного аналізу й аналізу політики як відносно самостійних політичних наукових дисциплін та відповідних аналітичних видів професійної діяльності суб'єктів політичної аналітики (с.179-231);
- запропонувано базові критерії демаркації політичного аналізу і аналізу політики як спеціалізованих наукових дисциплін (с. 231-245);
- з'ясувано критерії демаркації професійних функцій політичного аналітика та політичного експерта як базових суб'єктів політичної аналітики та умов їх інституціоналізації в сучасному, зокрема українському суспільстві (с.245-268);
- визначено стан, проблеми та перспективи інституціоналізації політичної аналітики як цілісної експертно-аналітичної системи методів і процедур аналізу політичних проблем та цілісної системи політичних наукових дисциплін в сучасній Україні (с. 276-364).

Вказані результати дослідження знайшли відображення у 41 публікації, у тому числі: одноосібної монографії, 22 фахових статтях в наукових виданнях України, 4 фахових статтях у виданнях іноземних держав, 10 тезах наукових міжнародних конгресів та конференцій, 3-х науково-методичних навчальних комплексів з політичної аналітики. 10 тезах наукових конгресів та 3-х науково-методичних навчальних комплексів з політичної аналітики. Вказані публікації, перелік яких наведений у авторефераті дисертації, (с.30-33), достатньо повно розкривають основні положення, висновки та практичні рекомендації дисертації, які є достовірними та достатньо аргументованими.

Тим самим, мета дисертаційної роботи в ході її реалізації повністю, на наш погляд, досягнута - авторська модель політичної аналітики, яку концептуалізовано в дисертації, може бути використана не лише для подальшого розвитку теорії та методології політичної аналітики, але й

оптимізації навчального процесу у вищих навчальних закладах із професійної підготовки політичних аналітиків і управлінців. Й, що не менш важливо, може бути використано у реальному управлінському процесі, особливо для визначення сутності та особливостей інституційного дизайну існуючих експертно-аналітичних структур, специфіки професійної діяльності політичного аналітика і політичного експерта, координації їхньої спільної експертно-аналітичної діяльності з підготовки, прийняття та реалізації політичних рішень в Україні.

Таким чином, наукова новизна одержаних результатів пов'язана з розробленням дисертантом авторської концепції сутності політичної аналітики як суспільно-політичного явища і наукового поняття, побудові теоретико-методологічної моделі політичної аналітики і визначенні основних детермінант її реалізації в Україні у контексті прийняття самостійних політичних рішень щодо національної безпеки, поширення ідей євроінтеграції та демократизації усіх сфер життя українського суспільства. Тобто, оригінальність та науково-практична цінність дисертаційного дослідження Рубанова Віктора Володимировича полягає в тому, що воно, з одного боку, повністю відповідає спеціальності 23.00.01 – теорія та історія політичної науки, а з іншого – є прикладною, оскільки розв'язує не тільки суто теоретичні та методологічні, але й актуальні практично-політичні проблеми розвитку сучасної України.

Разом з тим, позитивно оцінюючи здобутки дисертанта, вважаємо за необхідне зазначити деякі дискусійні положення та зауваження до поданої дисертаційної роботи.

1. Дискусійним видається висновок дисертанта про те, що й досі не склалося універсальної моделі синергетичної методології, яка б дозволяла вченим розв'язувати наукові завдання суспільствознавчих наук (с. 179).

2. Загалом підтримуючи запропоноване автором тлумачення відмінностей політичного аналізу і аналізу політики як наукових дисциплін, звертаємо увагу, що на с. 193 дисертації йдеться про те, що в поняттях «політичний аналіз» і «аналіз політики» більш загального ніж особливого. У зв'язку з цим не зовсім зрозуміло, що саме дисертант має на увазі цим твердженням і як воно погоджується з його авторською концепцією демаркації цих наукових понять.

3. Точно так не зовсім зрозумілим, а тому таким, що потребує пояснень, є висновок дисертанта (с. 51-52) відносно «певної фетишизації» вченими ролі математичних та статистичних методів і процедур дослідження у науковому процесі підготовки політичних рішень.

4. Дійсно новим в політичній науці є висновок дисертанта щодо характеристики взаємозв'язку політичного аналізу і аналізу політики як наукових дисциплін. Зокрема, його твердження, що зміст аналізу політики як відносно самостійної підгалузі політичного аналізу визначають не стільки жорстко окреслені кордони предмету дослідження, скільки «час» та «природа проблеми», яка ними досліджується (с. 242). Проте, якщо «природа проблеми», яка ними досліджується, розглядається автором в роботі досить докладно, то проблема впливу «часу» на зміст аналізу політики лише окреслена, а тому потребує додаткового коментаря.

Однак, зазначені недоліки не носять принципового характеру і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи Рубанова В. В., вони не зменшують наукової цінності та актуальності дисертаційного дослідження, його теоретичного значення для розвитку політичної науки та практично-прикладного значення для розв'язання соціально-політичних проблем.

Загальна оцінка дисертаційної роботи

Дисертаційна робота В. В. Рубанова є завершеним політологічним науковим дослідженням важливої науково-практичної проблеми –

визначення теоретико-методологічних засад політичної аналітики та обґрунтування практично-прикладних рекомендацій її подальшої інституціоналізації в Україні як наукового інструменту прийняття політичних рішень.

Обгрунтованість наукових положень, висновків та практичних рекомендацій, сформульованих дисертантом, не викликає сумнів. Результати дослідження достатньо апробовані на наукових заходах та висвітлені у наукових фахових виданнях. Розбіжностей між авторським текстом фахових публікацій, дисертації та змістом автореферату немає.

Отже, дослідження Рубанова В. В. є самостійною новаторською роботою, в процесі виконання якої були отримані нові, науково обґрунтовані результати, що мають суттєве значення не лише для подальшого розвитку політичної науки, але й вирішенню актуальних соціально-політичних проблем України.

Вважаю, що дисертаційна робота Рубанова Віктора Володимировича «Теоретико-методологічні засади політичної аналітики» повністю відповідає вимогам п.п. 9, 10, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 року №567 (зі змінами), а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора політичних наук за спеціальністю 23.00.01 – теорія та історія політичної науки.

Офіційний опонент:
доктор політичних наук, доцент
завідувач кафедри державного
управління філософського факультету
Київського національного
університету імені Тараса Шеченка Д. В. Неліпа

Підпис засвідчую
Вчений секретар НДЧ
Караульна Н.В.
13.09 2016р.